

բննց Աստուծոյ Հետ յարաբերութեան ճշգրիտ ծանօթութեան:

Այս իմաստով է որ Յիսուս, առանց իրողութիւնը դատելէ հրաժարելու, ըզգացումսին վրայ կը տարածէ սպանութեան, շնութեան մովսիսական արգելքը (Մտթ. Ե. 21, 22, 27, 28), կ'արգիլէ երգումը, իբրեւ խօսքին և մտածումսին միջև անհամաձայնութեան գաղափարը արթնցնող բան մը (Ե. 37), ողորմութեան և աղօթքին մէջ կը տեսնէ գործեր, որոնց արժէքը կախում ունի սրտի տրամադրութիւններէ (Մտթ. Զ. 1-6): Պէտք է որ՝ մտքին ուղղութիւնը մէկ ըլլայ, վասնզի ոչ ոք կրնայ երկու տէրերու ծառայել. արդ, վարմունքի անգեղեցութիւնը կրնայ ձեռք բերուիլ՝ շարունակաբար ընելով այն միայն, ինչ որ հաճելի է Տիրոջ: Ուստի, վտանգը՝ զոր մատնանիչ կ'ընէ մանաւանդ Յիսուս, հաստութեան ցանկութիւնն է, անկէջ յառաջ եկած բոլոր անհանգստութիւններով և երկրաւոր հոգերով միասին (Մտթ. Զ. 19-21, 24-34, ԺԳ. 22, ՂԿ. ԻԱ. 34). նոյն իսկ ընտանեկան համակրութիւնները յանցաւոր կը դառնան, երբ արգելք կը դառնան այն հաստատուն տենչանքին, որ պարտի մղել մարդը դէպի իր Աստուածը (Մտթ. Ժ. 37, ՂԿ. ԺԴ. 26):

Բայց ի՞նչ անուն տալ այն ուղամերժ և ընկուղող զգացումսին, որուն մղումսին տակ Քրիստոսի աշակերտը մարմնով եւ հոգեով ինքզինքը կ'ենթարկէ իր վարդապետին ծառայութեան:

Լեբան քարոզին մէջ Յիսուս արդէն կը պանծացնէ գերազանցութիւնը աւետարանական սիրոյ, որուն գործադրութիւնը կը հրամայէ նոյնիսկ թշնամիներուն հանդէպ (Մտթ. Ե. 43-47): Ճշմարիտ է թէ այս հաստուածը շատերու մէջէն մէկ պատուէր մը կը թուի յիշել հոս. սակայն համադրութիւնը կը կատարուի այլուր, երբ, փարիսեցիներու պատասխանելով, Քրիստոս միակ պատուիրանի մը կը վերածէ Աստուծոյ ամբողջ օրէնքը: Վստահութեան, հնազանդութեան պարտաւորութիւններ, ընտանեկան և ընկերային պարտականութիւններ ամէնքը միասին կ'երթան կը համառօտուին սիրոյ մէջ, այս հոգը կապին մէջ, որ մէկ խտրութիւն մը մէջ կը փնջէ բոլոր մարդերը, վայելցի պանծող

ամէնքը իրենց Աստուծոյն կը բերէ: Ինչ որ եսակաշնութիւնը ցրուած է, սէրը կը հաւաքէ, իրականացնելով զգացումսին աշն ներդաշնակութիւնը, զոր կը պահանջէ աւետարանական օրէնքը: Սէրը գերադոյն կատարելութիւնն է (Մտթ. Ե. 48, հմտ. 44-45). սէրը մէկ լուսաւոր վառարանի մէջ կը կենդանացնէ աստուածային արդարութիւնը, վասնզի, իթէ մեզի կուտայ ճշմարիտ արդարութիւնը, պատճառն այն է որ ամէն բանէ առաջ Աստուծոյ մէջ կ'ապրի ու կը փայլի ինքը: Որովհետեւ Ամենակալին կատարելութիւնը կ'որտաւայտուի սիրոյ — սուրբ սիրոյ, մեղքին յաղթող սիրոյ մէջ — մեր կենսութիւն կանոնն ալ պէտք է սէրը ըլլայ: Այդպիսի է վեհապետը, այդպիսի պէտք է ըլլան նաեւ իրեն հաւատարիմները. «Նղերութք կատարեալք, ըսած է շնորհաց ուխտին միջնորդը, որպէս և Հայրն ձեր երկնաւոր կատարիւ է» (Մտթ. Ե. 28):

Ժ. Պ.

ՄԵՍԻԱԿԱՆ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պաղեստինի ճակատագիրը կապ ունեցած է միշտ ընտրեմ ժողովուրդի ճակատագրին հետ: Շատ կանուխէն Սուրբ Երկիրը մասնաշատուկ դիրք մը գրաւած է բարդատմամբ երկրագունտի միւս երկրներէն: Ենթամասնաւորապէս բարեբանելով լիացուցած է այս փոքրիկ երկիրը, որ սահմանուած էր իր մէջ ամփոփելու և պահպանելու աւետեաց որդիները: Յնթաց ժամանակաց Պաղեստինի ճակատագիրը անբաժան եղած է իր քնակիչներու ճակատագրէն: Եթէ ժողովուրդը իր անհաւատարմութեամբ ենթարկուէր կոտորածներու, երկիրը կ'երայտանար ու անպարկեշտ կը դառնար, իսկ եթէ ժողովուրդը զարթի գար, այն ատեն երկիրն ալ կը վերտառնար իր նախկին բարգաւաճ իրանքը:

Իսրայէլի համար այս հոգեկան իրականութեան դարը պիտի ըլլար, անժխտելիօրէն, մեսփական ըրջանը: Ապագայ ամէն այդ հրաշալիքները նկարագրուած են արդէն մարգարէներու գրութիւններու մէջ, զորս պէտք է իմանալ ոչ թէ տառապանքով, այլ զգալով իմաստով:

իբրև աղանձը պիտի ծառայեն (Եղեկ. Խ. 11):

Այդ հրաշալի օրերուն բոլոր հովիտները պիտի ուռողունեն. հստակ եւ ցայտակար շուրթերը, որոնց մասին կը խօսին Եսայի (Խ. 10) և Երեմիա (Լ. 9), պիտի անցնին անշարժ լինելու քովէն, ու անոնցմով պիտի ծածկուի խորշակահար երկիրը (Ես. Լ. 7): «Արեւակէզ երկիրը լինի մը պիտի վերածուի . . . ու անապատը՝ ջրկայքի» (Ես. Խ. 18): «Երուսաղէմէն կենդանի շուրթեր պիտի ելլեն . . . ու ամառ և ձմեռ այսպէս պիտի ըլլայ» (Զաք. Ժ. 8):

Մէկ խօսքով՝ կանոնաւոր ու առատ աղբիւրներով և գետերով ու լիճներով պիտի ծածկուի երկրի երեսը: Երկի՛ր զբախտային, ուր հնչաւէտ ու հանելի պիտի ըլլայ կեանքը:

Բ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆԽԱՐԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սուրբ Երկիրը, պատրաստուելով այսպէս, պիտի ընդունի իր մէջ Աբրահամի, Իսահակի ու Յակոբի որդիները (Ես. Խ. 8), բայց ոչ Եսայի անիծելով որդիները: Իսրայէլ միայն պիտի ըլլանայ այս գեղեցիկ երկրին մէջ խաղաղ ու միահարան: Եփրեմ խաղաղութիւն պիտի ունենայ Յուդայի հետ: «Այդ օրերուն Յուդայի տունը իսրայէլի տան հետ պիտի երթնայ» (Երեմ. Գ. 18): Եղեկիէլ այս համեմատչութիւնը կը բացատրէ Խուլու փայտեալ միացման խորհրդաւոր օրինակով: «Ես զանոնք — իսրայէլը և Յուդան — մէկ ազգ պիտի ընեմ ու անոնց ամէնուն վրայ մէկ թագաւոր պիտի իշխեմ ու անոնք երկու թագաւորութեան պիտի չբաժնուին այլևս» (Եղեկ. Լ. 15-28):

Հոն խօսուած լեզունք պիտի ըլլայ միայն Սուրբ Գիրքը լեզուն, զոր Եսայի «Գանձնի լեզու» կ'անուանէ. իսրայէլի հպատակ ազգերն ալ այդ լեզուով պիտի խօսին (Եսայի Ժ. 18):

Սուրբ Գիրքը կը վկայէ՝ թէ երկրին միակ հիմքերը Ենովայի կրօնքը պիտի ըլլայ, զոր պիտի վերանորոգէ ու գեղեցիկացնէ Նոր Ուխտի Բահա-նայպետը Յիսուս Քրիստոս: Երուսաղէմ պիտի ըլլայ զոլորտամուշի միակ վայրը: Եգեկիէլ մէկ անգիլ զուռնեցու մէջ (Խ-ԽԳ.) կը նկարագրէ Նոր Տաճարին գեղեցիկութիւնները:

Ուշագրաւ են ընտրալ ժողովուրդին մարդկային հասարակ ընտանիքը: Սուրբաբնութիւնը ծովի աւաղին կը նմանցնեն գերութիւնը դարձնին հոն համախմբուած բաղմունքները, իսրայելացիք վերստին պիտի ընակին իրենց աւերակներուն և ամապացած վայրերուն ու կործանուած երկրին մէջ ու այդ երկիրը չափազանց նեղ պիտի գայ իրենց: Այն ատեն երջանիկ ազգը պիտի աղաղակէ. «Ասոնք ինձի ո՞վ ծնաւ. ես անգաղակ ու ամուլ չի, ես գերի ու արքունիք չի, ասոնք ինձի ո՞վ մեծցուց . . . թագաւորներ, ո՞վ իսրայէլը, թու անուցիներդ պիտի ըլլան ու թագաւորներ՝ թու դայեակներդ. անոնք թու տղաքդ ու աղջիկներդ իրենց ունեւուն վրայ պիտի բերեն» (Ես. Խ. 19-23): «Պշտիկը հազարաւոր ու քիչուորը մեծ ազգ պիտի ըլլայ» (Ես. Գ. 22):

Ու այս բազմամարդ Սուրբ երկիրը պիտի ըլլա-

լայ Երանուրիտն երկիրը: Ոչ տրամութիւն և ոչ հեծութիւն Սիոնի մէջ, այլ յաւիտենական ուրախութիւն (Ես. Լ. 10). ոչ մահ (Ես. Խ. 7-8), ոչ հիւանդութիւն՝ այլ երկարակեցութիւն և առողջութիւն (Ես. Գ. 20): «Այն ատեն կ'ընդերու աշքերը և խուլերու ականջները պիտի բացուին. կաղը եղջերուի պէս պիտի ոտոտոտէ ու համրի լեզուն օրհնութիւն պիտի երգէ» (Ես. Լ. 5-6): Երեկոնները պիտի անցնին սրինգի, թմբուկի եւ երգերու ձայներով՝ ծափերով կշռուած: Զաքարիա (Գ. 10) և Միքիա (Գ. 4) զայտալին Նոթ մը կ'աւելցնեն այս նկարագրութեան վրայ: «Այն օրը ձեզմէ ամէն մէկը իր զրացին որմատուկին ու թզնիին տակ պիտի կանչէ»:

Անանքիներու երաշտի բարգաւաճումը մը պիտի ունենայ երկիրը: Հոն պիտի չարձանագրուին այլևս «ոչ սակաւակիւց մանուկներ և ոչ օրերը շեցուած ծերեր, վաճառի երիտասարդը հարկւրամեայ պիտի մեռնի» (Ես. Գ. 17): Թշնամիներէ հոգ պիտի չուենան բնաւ, ինչու որ անոնք կամ բնայինը պիտի ըլլան և կամ պիտի նուաճուին: Ազգերու այս ընաջնջումը ամենամեծ ուրախութեան առիթ պիտի ըլլայ ըլլայ ժողովուրդին, որ այնքան սիրահար է վրէժխնդրութեան: Ի՞նչ ցնծութիւն անոնց համար երբ կարենան ծափ գարնել, գլուխ չարժել և ծաղր ու ծանակի առարկայ ընել իրենց զժախտ ու ընկճուած ու ստիները: Հրէից գործ դրած դատն պատիժները, զորս կը նկարագրեն մարգարէները, որքան այն ատեն գոհացում կը պատճառէին իրենց, այնքան այժմ կը վերաւորեն մեր զգացուցները: Իսրայէլ ոչ միայն պիտի ուրախանայ միւս ազգերու զժախտութեամբ, այլ նաեւ՝ անոնց դարձով և հպատակութեամբ: Իր ազգեցեցիկներ անոնց վրայ պիտի տարածուի (Ես. Բ. 3-4, Միքիա Գ. 3) ու անոնք իրեն պիտի հպատակին ու հարկ պիտի բերեն խոյ, ուղտ ու ամէն տեսակ զանձնը (Անգլ. Բ. 7): Անոնք իսրայէլին պիտի յարին (Ես. Ժ. 1-2) ու պիտի դան երկրպագելու Ենովային՝ Երուսաղէմի իր Տաճարին մէջ (Ես. Ժ. 7, Զաք. Ժ. 16):

«Ազգերը թու լոյսիդ պիտի գան, եւ թագապիւրները թու արեւիդ ծագումին: Երեցորդ աչքերդ ու շուրջդ նայէ, Ամէնը կը ժողովուրդն ու քեզի կու գան. Գոռ որդիներդ հեռուներէն պիտի գան, Ու աղջիկներդ ուսամբարձ պիտի բերուին: Այն ատեն պիտի տեսնես դուն ու պիտի

ուրախանաս,

Ու սիրտդ պիտի շարժի ու պիտի բացուի, Գանիդ ծովին առատութիւնը քեզ պիտի

դառնայ,

Ու ազգերու հարստութիւնը քեզ պիտի գայ, Ու պիտի երամակները քեզ պիտի դիմեն, Ու Մարդամի և Գեւիայի ուղղութեամբները

քեզ պիտի ծածկեն:

Ամէնքը Սաբայէն պիտի գան, Ու պիտի բերեն ոսկի և կնդրուկ և պատուա-

կան ակունքներ,

Ու Տիրով փրկութեան աւետարանը պիտի ընդունին» (Ես. 4. 4-6):

Սուրբ երկրի քաղաքները՝ վերայինում և ու մեծացած՝ պիտի զնդուն առաւանդութեամբ: Անոր մայրաքաղաքը, Երուսաղէմ, պիտի փցնէ իր պարիսպները ու պիտի չլինէ ալիւս զանաւոր: Ջրաբարիա խորհրդաւոր պատկերի մը մէջ կը ներկայացրէ հրաշալի ընդարձակումը Սուրբ Քաղաքին, որուն անունները յանդափ կը տարբերին իրարմէ: Քաղաքը չմարտութեան, քաղաքը լուսայ, քաղաք արդարութեան, քաղաք հաւատարմիմ, որուն տունները պիտի զարգարուն թանկագին քարերով, չափիդայով, յակինթով ու կարկենանով (Ես. ԾԴ. 11-12): Տիրով քաղաքը պիտի ըլլայ ան ու անոր անունը պիտի կոչուի «Հաճութիւն իմ ի նմա» (Ես. ԿԲ. 4):

Այս եղանակ թագաւորութեան կառավարութիւնը Ենովան ինք պիտի ձեռք առնէ: Այս քան ինամբով պատրաստելէ յետոյ իր հաւանամ երկրի» (Ես. ԿԲ. 4), Ենովան բացի իրմէ պիտի չուզէ ուրիշ պետ մը տալ անոր: Իր Որդին՝ Մեսիան, «խաղաղութեան իշխան» . . . «զօքը Աստուածը» (Ես. Թ. 5-6), Յեսուսի զաւակն ու անաբաւ կոյսի ծնունդը (Ես. Է. 14, թ. 1-3, Երեմ. ԻԲ. 5, Միք. Ե) յաւիտենապէս պիտի թագաւորէ իւրայելի վրայ: Անոր թագաւորութիւնը արդարութեան եւ չմարտութեան թագաւորութիւն մը պիտի ըլլայ (Ես. Թ. 3-5, ԻԲ. 4-7), պիտի ըլլայ նոյն ատեն սիրոյ թագաւորութիւն մը (Ես. Խ. 11, Եզեկ. ԼԳ. 11-16): Գլխի պիտի անուանեն «Տէրը մեր արդարութիւնը» (Երեմ. ԻԲ. 6) ու խորհրդականներ և դատարաններ պիտի օգնեն անոր (Ես. Ա. 26): Անոր հայրական իշխանութեան ներքեւ ընտիր ազգը հրեայի բարի կեանքը պիտի ապրի և ներթափանչ պիտի բարգաւաճի տարբեր տարիքի:

Գ. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Իր նախնիներուն հինցած երկրին տեղ՝ այս նոր երկիրը պիտի ահօտուի ճամբաներով: Արտակարգ երևոյթ, որ զարմանք կը պատճառէ մարգարէներուն, որոնք մինչև այն ատեն հետիոտն քայլել վարժուած էին պապեաւորեան բուրններու քարքարոտ արահտներէն: Ամէն ճամբայ իր անունն ու սահմանը պիտի ունենայ: «Յարգարուած ճամբայ մը պիտի ըլլայ հոն, կ'ընէ Եսայի, ու անիկա պիտի կոչուի Սուրբ Ճամբայ. ոչ մէկ պիտի մարդ պիտի չանցնի անիկէ, այլ անոնց (չըրեաներուն) համար միայն պիտի ըլլայ: Այդ ճամբէն զտուղներ, մինչև իսկ յիմարները, պիտի չմուրթնան: Առեւծներ պիտի չերևին և ոչ մէկ վայրի զազան ոտը պիտի չընէ հոն» (Ես. ԼԵ. 8-9): Եւ զարմանա՝ «Ես նոր բան մը պիտի ըմբռնեմ, որ պիտի յայտնուի չուսով, չէ՛ք զիսեր միմեջ. ես անապատին մէջ ճամբայ մը պիտի բանամ. . . եւ լեռնային ճամբաները պիտի հարթեմ. . . եւ լեռններս ճամբաներու պիտի վերածեմ և բոլոր պապութեան պիտի բարձրացնեմ» (Ես. ԻԲ. 19, ԽԵ.

2, ԽԹ. 11): Այս նորութիւնը պիտի դիւրացնէ միջազգային յարաբերութիւններն ու վաճառականութիւնը, ու «եզիպտոսէն Ասորեստան բա՛նուի ճամբայ մը պիտի ըլլայ, ասորեստանցին եզիպտոս պիտի գայ ու եզիպտացին Ասորեստան պիտի երթայ» (Ես. ԺԹ. 23):

Անոր եկամտաւ աղբիւրները պիտի ըլլան գլխաւորաբար երկրագործութիւնն ու անտառաբուծութիւնը: «Տէրը քու սերմանած երկրիդ հունտերուն վրայ անձնը պիտի տայ եւ հացը, զոր պիտի արտադրէ երկիրը, առատ և պարարտ պիտի ըլլայ» (Ես. Լ. 23): Երկրագործութեան պէտքերն համար սուրբերն խոփեր պիտի չլինեն ու ներգանքներն յօտանեն (Ես. Բ. 4, Միք. Գ. 3): Երկիրը այնքան արգասաբեր պիտի ըլլայ, որ հերկողը հնձողին և հնձան կոնողը սերմանացանին օգնութեան պիտի հասնի ու լեռները քաղցու պիտի հոսեցնեն» (Ամօս Թ. 13) և «բուրները կաթ պիտի վազցնեն» (Յովէլ Գ. 18): Պիտի առատանան գինին, մէկն ու ցորենը ու պիտի կշտացնեն ամէնքը (Յովէլ Բ. 19): Հանգչած արտերը նորէն պիտի հերկուին ու սերմանացանը վախ պիտի չուռնայ փոշիքէ: Այգիներով պիտի ծածկուի երկրին կէսը, մանաւանջ Սամարիան (Երեմ. ԼԿ. 5) ու ամէն ոք անոր պտղաբերութիւնը պիտի տարփողէ: «Կաղերը ցորենով պիտի լցցուին ու հնձանները գինիով ու մէկով պիտի յորվին» (Յովէլ Գ. 24): Վերջապէս անապատը եղեմի պիտի փոխուի ու անոր ամառութիւնը Տիրով զորստին պէս պիտի ըլլայ» (Ես. ՄԼ. 3):

Երկրագործութենէն վար պիտի չմնայ անտառաբուծութիւնը, վաճառի այն օրը «խաշները ընդարձակ արտներու մէջ պիտի ճարակին ու երկիրը վարող եղենքն ու էշերը թիով ու հեծանոցով հոսած մաքուր կծ պիտի ուտեն» (Ես. Լ. 23-24): «Սարսն հօտերու փարախ ու Աքուլիք Զուրը արջաներու մակաղատները պիտի ըլլայ» (Ես. ԿԵ. 10): Ատանկ պիտի ըլլայ նաեւ ծովեղջերքը (Սոփ. Բ. 6-7): Յոյց տալու համար գառներու համարձեք՝ Եղեկիէ՛ կը համեմատէ զանոնք խաղալիքի որդեր թիւին հետ: Այդ գառներուն ու արջառներուն մէկ մասը պիտի ծառայէ Տաճարի ողջակէշներուն, յուրախութիւն քանանայից, որոնց «հողիները պարարտութեամբ պիտի լցցուին» (Երեմ. ԼԿ. 14):

Մեսիական Պաղեստինի ծաղիկները պիտի կերպարանաւորեն քաղաքի երկիրը: Անապատն ու անէրդի հողը պիտի ուրախանան ու պիտի ծաղկեցնեն շուշանը (Ես. ԼԵ. 1), նարեկին ու մրտենին, ու ամէնազգի ծաղիկներով պիտի լցցնեն երկիրը: Պաղատուն և անաշարայր ծառեր (Բարուք Ե. 8) եւ ուրիշներ մեծ թիւ մը պիտի կազմեն հոն: «Անապատին մէջ եղևին, սատիւ, մրտենի և իւղի ծառ պիտի տնկեմ ու անէրդի երկրին մէջ՝ մայրիկ, սօսի և տոսախ» (Ես. ԽԼ. 19): «Հոսուն Հոռերու քով ուռենիներ պիտի բուսան» (Ես. ԽԳ. 4) եւ Կեդրոնի փոթիւնը քաղաքատեւ պիտի ըլլան հրաշալի փթթումին զարգացող և պտղատու ծառերու, որոնք բուսիչ յառկութիւն ալ պիտի ունենան (Եզեկ. ԽԵ. 7, 12):

Որթատունկը, թզկնին ու նշնին քաղցրահամ պտուղներ պիտի արտադրեն:

Ընտանի աճատուները պիտի շատնան ու վայրի անատուններու հետ պիտի բնակին: Աստուած խաղաղութեան դաշինք մը պիտի կնքէ վերջիններու հետ ու պիտի ընտանեցնէ զանոնք (Եզեկ. Լէ. 2):, այնպէս որ «գայլը գառին հետ պիտի բնակի և ինձը ուլին հետ պիտի պառկի: Հորթը, առիւծն ու պարարտ գուսարակը միասին պիտի արածին ու փոքրիկ մանուկ մը պիտի վարէ զանոնք: Կոյը արջին հետ պիտի հարակի, ու անոնց ձագերը միևնոյն կայանը պիտի ունենան, ու առիւծը եղին պէս յարզ պիտի ուտէ: Կաթնկեր մանուկը ի՞նչ ծակն վրայ պիտի խաղայ ու կաթիկ կտրուածը՝ քարբէն բռնին վրայ պիտի դնէ իր ձեռքը» (Ես. ԺԼ. 6-8): «Գայտի գառանները, չափաներն ու ջայլամները պիտի փառաւորն պատուած» (Ես. ԽԳ. 20): Երկրի անատուններն ու սողունները և երկինքի թռչունները ընկեր պիտի ըլլան մարդուն, ինչպէս էին երկրաւոր դրախտին մէջ: Մաղաքիա անոնցմէ բացառութիւն կը համարի միայն հունձքերը ապականող մարտիւր ու կ'աւելցնէ խնդրալուրտութեամբ. «Ու ազգերը երանի պիտի տան ձեզի, լիանդի զուք ցանկալի երկրի մը պիտի ըլլաք» (Մաղ. Գ. 12):

Ե ԶՐԱԿԱՍՅՈՒԹԻՒՆ

Այդ երանաւէտ ու ցանկալի երկիրը, որուն գաղափարական աշխարհագրութեան վրայ արագ ակնարկ մը ձգեցինք, գոյութիւն ունեցած է միթէ: Մեսիայի գաւտեան ժամանակ անիկա ունեցած է գէթ այնպիսի լիճակ մը որ անապատասխանէր մարգարէներու այս խանդավառ նկարագրութեան: Մենք կը պատասխանենք. Ո՛չ: Մարգարէներու ժամանակ, ինչպէս Քրիստոսի ժամանակ, ինչպէս նաև տակաւին մինչև մեր օրերը, Պաղեստին կը մնայ մէկտ նոյն երկիրը՝ աղքատ ու արեւակէզ: Այն ատեն, պիտի հարցուի, խաբուած են ուրեմն մարգարէները:

Դիւրին է պատասխանել այս հարցումին: Մարգարէական գրութեան մէջ կարեւոր է զատել խորհրդական մասերը այն մասերէն, զորս կ'ըմբռնենք տառական իմաստով: Ամենին ընդ զոնանոնք է այսօր՝ թէ մարգարէները, սովորաբար, իրենց ունկնդիրներու մտքի հասողութեան համապատասխան պատկերալից լեզու մը կը գործածէին: Պաղեստինի գաղափարական աշխարհագրութիւնը հրաշալի նիւթ կը մատակարարէր իրենց բանաստեղծական նկարագրութեանց, ուրեց մէջ Աստուած ինք է գերագոյն գերակատարը: Աստուած ի՛նք է որ փրկած է մարդիկը Մեսիայով: Հետեւապէս տրուող զրկանքները, թշուառութիւններն ու տառապանքները տեղի պէտք է տային լիակատար երջանկութեան մը: Պաղեստինցիին մտահոգութիւններէն մին եղած է ունենալ բաւարար ջուր՝ կարենալ յազնեղու համար իր ծառաւ: Գաղափարական Պաղեստինի մէջ գետերը պիտի հոսին զարալիւր: Այս լեռնային երկրին մէջ դժուարին են փոխարութիւն-

ները: Գաղափարական Պաղեստինի մէջ լեռները պիտի խռնարկին և հովիտներն ու ձորերը հարկ հաւասար պիտի ըլլան: Մարգարէներու ժամանակ դրացի բոլոր ազգերը միասկան պապանայիք մըն էին Աստուծոյ ժողովուրդին: Գաղափարական Պաղեստինը, Մեսիայի՝ տիեզերական թագաւորի՝ իշխանութեան ներքեւ, կեդրոնական օտարները պիտի ըլլայ ունէն ժողովուրդներուն: Ու այսպէս բոլոր մարգարէ մէջ, Դաժան իրականութիւնը պիտի ամբողջ գերբնական ու խորհրդաւոր գաղափարականութեամբ մը, որուն բանաստեղծական ծածկոյթին ներքեւ խորունկ աստուածաբանութիւն մը պահուած է:

Հարկ չէ տառացիորէն հաւատալ թէ գայլն ու գառը բարեկամաբար պիտի հարակին՝ մին միւսին առնիթեր, ոչ ալ՝ լեռները պիտի կայանուն իրենց ուրախութենէն եւ ոչ՝ գիշերը պիտի լուսափայլի ցերեկուան պէս: Ամէն այս փոխաբերութիւնները կ'աւետիսը գալուստը նոր և հրաշալի գաղաչումնի մը, որուն լիովին իրականացանք, երբ Մեսիան եկաւ ու հիմը դրաւ իր նորահա թագաւորութեան: Բանին մարդկութեանէն ապին հոգիներու երաշտացած աշխարհ եղած է այլևս արգաւանդ երկիր մը՝ աստուածաւէն Շնորհաց կենդանի շունչին տակ: Այնմեղութեան, մաքրութեան, սրբութեան գերահրաշ փթթում մը տեղի ունեցած է: Գիշատիչ գայլերը եղբայրացած են տկար գառնուկներուն, ու այս վերջինները զօրացած են այնքան՝ որ կրցած են հալածել արեւնարու գաղանները, կամ աւելի հիշէ՞ գերել ու դարձի բերել զանոնք: Այնա՛ր մը հոգիներու, Աստուծոյ եկեղեցիին մէջ, ռոգուած ու արգաւանորուած Աստուածորդիին աշխարհ արիւնով — հա՛մ՝ չ'աւարիտ Սուրբ երկիրը, ա՛հա՛ ճ'աւարիտ մեսիական թագաւորութիւնը, որու մէջ մարգարէական պատկերներն ու այլաբանութիւնները կը գտնեն իրենց բովանդակաբացողական արժէքը:

Այդ պատկերներն ու այլաբանութիւնները, ա՛յնքան գեղեցիկ ու ա՛յնքան ուժեղ, կրնանք օտանց չափապանցելու ըսել՝ թէ իրականացած են արդէն Զինուորեալ եկեղեցիին մէջ ու իրենց իրականութեան լրումը պիտի ընդունին Յաղթական եկեղեցիին մէջ՝ ի վերինն երուսաղէմ:

Հայացող
Մ. Ս. Ն.

